

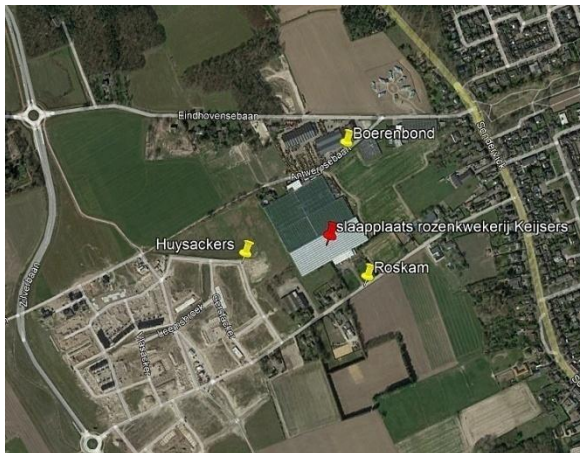
*Slaapplaats van Witte Kwikstaarten in kassen bij Veldhoven,
16 september 2021 (Simone Valkonet-Huyskes)*

Slaapplaatstelling van Witte Kwikstaarten

Mark Sloendregt & Simone Valkonet-Huyskes

In Veldhoven bevindt zich een slaapplaats van Witte Kwikstaarten in de kassen van rozenkwekerij Keijzers gelegen aan de Roskam. De kassen worden al enige jaren gebruikt door de vogels om in te slapen, het is er warm en veilig. Om een idee te krijgen van de aantallen die er slapen werden op 13 en 15 september 2021 in de avondschemering tussen 18:15 uur en 20:15 uur de invallende Witte Kwikstaarten simultaan geteld.

Ligging van de slaapplaats met de drie telposten Boerenbond (NO van slaapplaats), Roskam (O) en Huysackers (W)

Resultaten

Op drie telposten werden op 15 september de hoogste aantallen geteld, namelijk 538 exemplaren in totaal.

Ron Schippers en Pieter Wouters tellen de kwikken op telpost Roskam (MS)

De telposten bevonden zich op drie punten gunstig gelegen op de aanvliegroutes. De meeste vogels kwamen uit westelijke richting aanvliegen, daar werden op telpost 'Huysackers' 289 exemplaren geteld op 15 september en 276 exemplaren op 13 september. De andere telposten waren gesitueerd bij de 'Boerenbond' aan de

Antwerpsebaan en bij de ingang van de rozenkwekerij aan de 'Roskam'.

De vogels gaan vervolgens via de ramen de kassen in om er te gaan slapen. Er werd 15 september ook een kijkje genomen in de kassen, om 18:30 uur waren er nog geen kwikstaarten binnen. Tijdens een tweede bezoek later op de avond - om 20:15 uur - waren 'alle' kwikstaarten in de kas. De vogels kwamen in kleine groepen (5-15 exemplaren) of individueel aanvliegen.

Resultaten per telpost

Datum	Boerenbond (noordoost)	Roskam (zuid)	Huysackers (west)	Totaal
13-9	117	36	276	429
15-9	51	198	289	538

Bij de Boerenbond werd op 13 september het 'voorverzamen' gezien van een grotere groep van enkele tientallen vogels die uiteindelijk in de kassen inviel.

De Kwikstaarten slapen in de kassen tussen de planten. Daarbij is er een sterke voorkeur om te slapen in de rozenkas en niet in de naastgelegen komkommerkas. Rozen zijn een 'houtig' gewas en komkommers een 'waterig' gewas en wellicht beïnvloedt dat hun voorkeur.

In de rozenkas, 21 september 2021 (SV)

Als het personeel van de kwekerij in de ochtend om 7:00 uur aanvangt met werken, verplaatsen de vogels zich naar de nok van de kas. Daar wachten ze het moment af dat de ramen weer open gaan. Afhankelijk van de binnentemperatuur gaan de ramen namelijk automatisch open en dicht, ook sluiten doeken het glazen dak af ter isolatie.

Wachten in de nok, 16 september 2021 (SV)

Op 16 september, de dag na de avondtelling – zijn we tussen 7:00 en 8:15 uur - gaan

kijken in de kas en troffen de kwikstaarten verspreid aan tussen de planten en later massaal in de nok van de kas. Rond 8:00 uur was de kas zo goed als leeg en waren de kwikstaarten weer buiten.

Over enkele weken zullen de meeste kwikstaarten zijn weggetrokken naar warme oorden in het zuiden van Europa. Tussen eind oktober en begin maart zijn de kassen zo goed als leeg. In maart nemen de aantallen op de slaapplekken van enkele tientallen toe tot honderden vogels.

Dat er enkele honderden vogels hier slapen, betekent dat ze uit de verre omgeving gebruik maken van de kassen in Veldhoven.

Behalve slapende vogels zijn er volgens eigenaar Erwin Keijsers ook tien broedparen die gebruik maken van de kas. Deze vogels maken een nest in een pot van een rozenplant. De planten staan in lange rijen opgesteld in de kas. Erwin en Carolien Keijsers zijn blij met de kwikstaarten omdat ze rupsen van de bladrolwesp helpen bestrijden. Er wordt geen gif gebruikt in de kwekerij, alleen biologische bestrijding van tripsen (kleine insecten).

Met de broedpopulatie Witte Kwikstaarten in Nederland gaat het niet goed, sinds 1990 is er ieder jaar sprake van een significante afname. De laatste twaalf jaar is de neergaande lijn enigszins gestopt en is er

een stabiele populatie van 70.000-100.000 broedparen. In de winter zijn er maar 2000-8000 vogels (Website Sovon).

Nest met jonge kwikken in een pot, zomer 2021

Bespreking

Het fenomeen slaapplekken van Witte Kwikstaarten in kassen is geen onbekend verschijnsel. In diverse publicaties wordt dit namelijk al besproken. In 1976 publiceerde Sjoerd Braaksma een artikel in het Vogeljaar over overnachtende kwikstaarten in kassen in Noord-Brabant en Gelderland. Het ging in veel gevallen om tomatenkassen waar de hoogste aantallen - tot 500 exemplaren - half september werden bereikt.

Op de slaapplaats, 16 september 2021 (MS)

In een artikel uit 2001 wordt behalve het overnachten van Witte Kwikstaarten in kassen ook de 'plaatstrouw' besproken. Het ringonderzoek werd o.a. gedaan door Jan Wouters in Reusel en Middelbeers. Uit onderzoek blijkt dat volwassen vogels plaatstrouwer zijn dan jonge vogels. En dat er meer mannen dan vrouwen in de broedtijd werden gevangen omdat vrouwen

waarschijnlijk vanwege de broedzorg langer op de nestplaats aanwezig zijn.

Overige soorten

Behalve de slaaptrek van Witte Kwikstaarten werden ook andere vogels waargenomen. Op 13 september waren dat o.a. Sperwer (1), Wespendif (1), Torenvalk (2), Buizerd

(1), Halsbandparkiet (1), Zwarte Roodstaart (2) en Huiswaluw (70).

Op 15 september werd door Wim Deeben (telpost Huysackers) een volledige soortenlijst met LiveAtlas (Sovon) bijgehouden: Sperwer (1), Bruine Kiekendief (2), Kokmeeuw (8), Kleine Mantelmeeuw (7), Holenduif (2), Houtduif (4), Zwarte Specht (1), Groene Specht (1), Torenvalk (2), Gaai (2), Ekster (2), Kauw (1), Zwarte Kraai (6), Boomleeuwerik (1), Boerenzwaluw (12), Huiswaluw (7), Spreeuw (13), Roodborst (1), Zwarte Roodstaart (2), Witte Kwikstaart (289), Vink (1) en Putter (4).

Dankwoord

Dank aan Erwin en Carolien Keijsers van Rozenkwekerij Keijsers in Veldhoven en aan de tellers Wim en Toos Deeben, Geurt Jan van Ek, Gerben Helmes, Connie Neutkens, Ron Schippers, Mark Sloendregt, Simone Valkonet-Huyskes en Pieter Wouters.

Bronnen

- Jan Wouters, Joop Jukema, & Ulbe Rijpma (2001). Slaapplaatstrouw bij in warenhuizen overnachtende Witte Kwikstaarten *Motacilla alba*. Het Vogeljaar 49(3): 109–116.
- Sjoerd Braaksma (1976). In kassen overnachtende Witte Kwikstaarten (*Motacilla alba alba* L.). Het Vogeljaar 24(6): 281–284.
- Website Sovon, soortpagina Witte Kwikstaart sovon.nl/stats/soort/10201